

През септември 2015 г. в Перник беше [открита пътуващата изложба „България 1944-1989. Забранена истина”](#), а на дискусиата, организирана от областната управа, бяха поканени бивши лагеристи. Заговорих един от тях – 96-годишния **Александър Наков**, преминал през лагерите „Богданов дол” и „Белене” ([виж интервю с бившия лагерист - ТУК](#)).

Докато разговаряхме, изненадващо той бръкна в торбичката си и извади малка книжка, която ми подари. Г-н Наков не само беше съхранил спомените си от мрачните години, прекарани в лагерите на комунизма, но и беше си направил труда да потърси документи за себе си в Комисията по досиетата.

Всичко това той беше описал в книжката със заглавието **„Досие на обект № 1218”**, която тази неделя представям в [електронната библиотека](#) на **desebg.com**.

Или както ми каза, когато ми подаде изданието: „Виж, оттук ще разбереш, че тогава не са ме водили човек, а „обект” под някакъв номер”.

Досие на обект □ 1218: Как се оцелява в лагерите „Богданов дол” и „Белене”

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Октомври 2015 11:59

Фактът, че този възрастен човек след промените беше положил усилия да си потърси досието и да го опише ме впечатли. Още повече, че книгата, която ми подари, е второ, преработено и допълнено издание, отпечатано през 2009 г., след изчерпване на първия тираж.

„Разбира се, че си потърсих досието. От него научих толкова неща. И кои са доносничили за мен, и как съм бил следен”, отговаря Наков на въпроса ми какво го е накарало да отиде в Комисията по досиетата.

Очевидно той има интерес към архивите. На инициативата на областната управа на Перник, където беше поканен, Александър Наков беше придружен от млада служителка на регионалния Държавен архив, която отбеляза, че той е не само е чест ползвател на местните архивни фондове, но и дарител на архива в града на миньорите.

Строго секретна справка

Александър Наков е роден през 1919 г. в с. Косача, Пернишко. Произхожда от бедно селско семейство. Завършва 7 клас. През 1937 г. влиза в движението на анархистите, което в Югозападна България има силно влияние. През 1941 г. е осъден заедно с още 5 анархисти на 6 години и 8 месеца затвор. Излежава 3 години. Връща се в родното си село и се занимава със земеделие.

В една строго секретна справка за него в досието му Държавна сигурност е посочила:

„След забраната на анархистическата организация обектът продължава да развива активна дейност, изразяваща се в участието в нелегална анархистическа конференция, разпространяваща помощни марки и събиране на помощ за репресирани анархисти. За тази му дейност е изпратен в ТВО през 1948 г., където е имал лоша държание, за което е наказван нееднократно.”

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Октомври 2015 11:59

В лагера 1 „Богданов дол”

В мемоарите си Наков посочва, че малко след като комунистите идват на власт след 9 септември 1944 г. в родния му край започват гоненията на анархистите, защото водели организиран живот и пропаганда.

В спомените си той обяснява, че анархията не означава хаос, както е останала в промитото съзнание на мнозина, а „не-власт” – не на властта като инструмент за потисничество. Той се увлича още когато е 17-годишен от движението на анархистите, в чиято философия се говори за общество на свободни личности без управление.

В „Богданов дол” се озовава през декември 1948 г., когато комунистическият режим предприема наказателна акция срещу движението на анархистите в цялата страна. Повечето от тях са арестувани и въдворени без съд и присъда в лагерите „Куциян” и „Богданов дол”.

Лагеристите работят като миньори. Онези, които не са изкарвали нормата, вечерта са изправяни в двора под лампа, където престояват цялата нощ. Това е само едно от наказанията. Другите са побоищата с повод и без повод.

„Храната в повечето случаи беше от зеле, праз лук и картофи. Месо виждахме много рядко. Само хлябът беше миньорски, който донякъде утоляваше глада”, пише за лагера „Богданов дол” Наков.

„Свиждане се разрешаваше само на 1 май и 9 септември. През целия си перстой в „Богданов дол” имах само едно свиждане с жуна ми и двете ми деца. Марин беше навършил една година и се опитваше да ходи, а дъщеря ми Йорданка беше навършила три години. Свиждането трая само 10 минути. Децата и жена си отново видях след 4 години, когато се върнах от концлагера „Белене”, допълва той.

Неописуемият глад в концлагера „Белене”

Досие на обект № 1218: Как се оцелява в лагерите „Богданов дол” и „Белене”

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Октомври 2015 11:59

След престой от 14 месеца в „Богданов дол” Александър Наков, заедно с още около 300 лагеристи, са натоварени на конски вагони и през март 1950 г. са придадени към трудова част, която изгражда Белене-Никополската напоителна система.

След завършването на отводнителните и напоителните канали лагеристите са откарани на остров Персин, където по това време лагерът „Белене” функционира.

Първоначално са набутани в бараки, направени от подръчен материал, на Първи обект, а след това са прехвърлени и на Втори обект. Описва огромната трудова дейност, с която лагеристите са натоварени. Голяма част са заети в производството на зеленчуци, отглеждането на слънчоглед, царевица, картофи, тикви и бостани.

„При това изобилие ние постоянно бяхме измъчвани от неописуем глад. Дажбите от хляб бяха по 420 грама, когато работихме и от 360 грама, когато не работихме. Там нямаше нещо, което да не се яде. Отначало изловихме костенурките, после минахме на жаби и змии”, описва положението в „Белене” Наков.

По думите му през 1951 г. в лагера смъртността. Тогава повече лагеристи за починали именно от глад и по-малко от застреляните или убитите след бой с тояги.

Той дава и подробно описание на карцера в лагера „Белене”, който лагеристите кръщават „Тел Авив”, защото представлява място, плътно оградено с бодлива тел.

Досие на обект □ 1218: Как се оцелява в лагерите „Богданов дол” и „Белене”

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Октомври 2015 11:59

~~Това е снимка на Христо Христов, който е авторът на статията. Снимката е направена от Христо Христов.~~